

Een kind kan ons voorgaan in de ontdekking van het schone en het mooie

Hoe zorg je dat kinderen met enige interesse kijken naar kunst? Ineke de Jong-den Hartog doet een poging om handvatten aan te reiken. Slaagt ze daarin?

Recensie

Jan Henk Hamoen

Een tiental jaren geleden organiseerden we in de Protestantse Gemeente te Joure een grote tentoonstelling met werk van de Franse kunstschilder Marc Chagall (1887-1985). In een poging ook kinderen erbij te betrekken werkten we samen met een van de basisscholen. Ik vertelde daar over Chagall en daarna gingen de leerlingen zelf aan het schilderen. Ik was positief verrast over de creativiteit van de kinderen; wat hadden ze goed gekeken naar het werk van Chagall!

Tijdens het bezoek van de schoolklassen aan de tentoonstelling hoefde ik haast niets meer uit te leggen: het werd een vrolijk feest van herkenning.

Kijken naar kunst kan bij kinderen zomaar omslaan in het verlangen naar een ijsje

Enige jaren later waren in de Jouster Hobbe van Baerdt Tsjerke de *gestichtstekeningen* van de Friese schilder Klaas Koopmans te zien. Portretten van mensen die net als hij waren opgenomen in een psychiatrische inrichting. In zijn tekeningen zag je kwetsbare mensen: soms vrolijk, soms indringend.

Ik nodigde een paar groepen catechisanten uit de hoogste klassen van het basisonderwijs en hun ouders uit om deze tekeningen te gaan bekijken en daarover in gesprek te gaan. Het werd geen 'feest van herkenning' – want de inhoud van de tekeningen stond ver af van hun jonge levens. Maar het werden wel een paar kostbare bijeenkomsten. Nooit zal ik een paar van hun

reacties vergeten.

Na mijn uitleg zei een van de kinderen: „Hier worden de tekeningen nog mooier van.” En bij een tekening van een man bij een zieke in bed: „Hij doet eigenlijk wat Jezus ook doet” (zie afbeelding 2). Met deze twee voorbeelden wil ik maar zeggen, dat het ook echt kan: met kinderen naar kunst kijken. Kinderen kunnen contact maken met een kunstwerk.

Dat zal niet altijd zo zijn. Wie kent niet de ervaring dat kinderen na een kwartier in een museum 'het wel gezien hebben'. Kijken naar kunst kan zomaar omslaan in het verlangen naar een ijsje. Het is dus een uitdaging om – als je zelf van kunst kunt genieten – dat over te dragen op een volgende generatie. Daarom werd mijn aandacht getrokken door een uitgave van uitgeverij De Banier, geschreven door Ineke de Jong-den Hartog onder de titel: *Een mier op je bord. Kinderen leren wat mooi is*. De boektitel verwijst naar het werk van de kunstenaar Martijn Koomen, die van het spoor dat een mier achterliet op zijn bord met een potlood heel creatief een kunstwerk wist te maken.

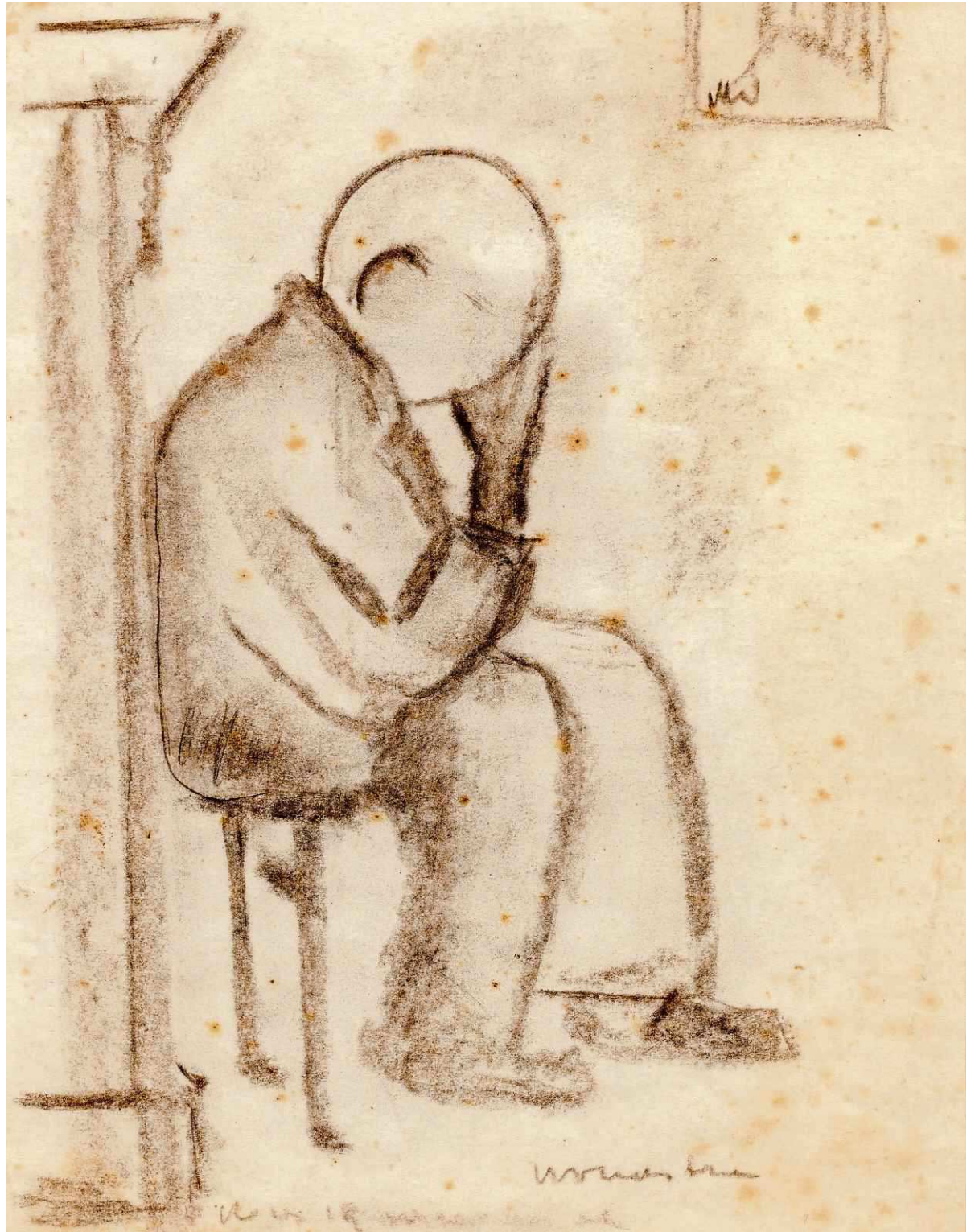
Landschapskunst

Ineke de Jong (1982) studeerde kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Utrecht, specialiseerde zich in de landschapskunst uit de negentiende eeuw en schrijft regelmatig in het *Reformatorisch Dagblad* recensies over diverse tentoonstellingen.

Ze richt zich de laatste jaren met name op kinderen en kunst. In dit boek schrijft zij in eenvoudige taal voor leerkrachten uit het basisonderwijs en voor ouders, die 'merken dat hun kind creatief is en die graag handvatten krijgen om deze creativiteit te stimuleren'. Zij hoopt, zo schrijft ze in het voorwoord, dat 'dit boek aanmoedigt om op een Bijbelse wijze bezig te zijn met kunst en cultuur'.

Het boek bestaat uit twee delen. Het eerste deel gaat over de rol van volwassenen in het stimuleren van kinderen om stil te staan bij schoonheid. Het tweede deel gaat

dieper in op het stimuleren van de creativiteit van kinderen in beelden, muziek en taal. Daarin ook allerlei praktische aanwijzingen om met kinderen te kijken naar kunst en te luisteren naar muziek. De Jong weet in haar taalgebruik een brug te slaan tussen de wetenschappelijke taal van de kunsthistoricus en het dagelijkse taalgebruik van ouders en kinderen. Dat levert een heel toegankelijk boekje op, waarin zij met voorbeelden uit de dagelijkse praktijk haar visie verduidelijkt. De Jong zoekt daarbij aansluiting bij de nieuwsgierigheid, die ieder kind eigen is. Uit al de aangeboden praktische voorbeelden en suggesties merk je dat de schrijfster bereid is om grote verbanden te vertellen naar kleine momenten. Dat levert een praktisch en te waardeeren inzet op. In haar suggesties, bijvoorbeeld om met een kind naar een gebouw te kijken of naar een schilderij, herken ik veel van mijn eigen ervaringen zoals ik die hierboven beschreef. Met een paar vragen kun je de beleving van een kind met een kunstwerk oproepen, zonder die ervaring voor de voeten te lopen: is het een oud of nieuw schilderij, ziet het er vrolijk uit of juist somber,

In de tekeningen van Klaas Koopmans zag je kwetsbare mensen: soms vrolijk, soms indringend.

Foto: Collectie Museum Dr8888

van welk materiaal is het gemaakt, zie je veel details? Zo kun je dat doen met een schilderij, maar ook met een gebouw, met muziek. Vaak zul je dan zien dat een kind ons nog kan voorgaan in de ontdekking van het schone en het mooie.

Wat mooi is

Maar juist daarin ervaar ik een grote afstand met de opzet van dit boek. Want de schrijfster wil ons helpen om kinderen te leren ervaren 'wat mooi is', zoals in de titel staat. Haar blikveld is daarin echter zeer beperkt: het is de denk- en leefwereld van de bevindelijk-gereformeerden die hierbij de boventoon voert. Waarbij voortdurend de vraag wordt gesteld of bepaalde vormen van cultuur wel Bijbels zijn: dans en toneel vallen daarbij al snel af ('dat is een wereld die hem van God aftrekt'); talent in het algemeen kan trouwens makkelijk 'een afgod worden' en bij muziek wordt duidelijk gekozen voor een vroege kennismaking met de klassieke variant, met Bach en Händel, want 'het is niet aan te raden om pas aandacht aan muziek te besteden als je kind als puber naar 'verkeerde' muziek luistert'. Het hele boekje is geschreven vanuit de wereld van de klassie-

ke muziek, orgelspel, psalmen leren en op bezoek gaan in het Rijksmuseum. Alle betere voorbeelden ten spijt.

En waarom hoeft je een abstract schilderij niet te begrijpen? 'Als de kunstenaar wil dat je het begrijpt, moet hij het duidelijk schilderen. Als de kunstenaar dat niet doet, gaat het hem er meestal ook niet om dat je het snapt', schrijft de Jong. Een voor mij onbegrijpelijk standpunt voor een kunsthistoricus. Juist hier hadden haar eigen vragen over het bekijken van beeldende kunst louterend kunnen werken. Heel jammer, zo missen Ineke de Jong en haar lezers veel mooie, inspirerende en indringende kunst, waar je ook met kinderen geboeid naar kunt kijken en veel van kunt leren.

Zoals mijn eigen ervaring was bij Klaas Koopmans en Marc Chagall.

► Een mier op je bord. Kinderen leren wat mooi is. Ineke de Jong-den Hartog. Uitgegeven bij De Banier, 15,95 euro

In Workum

Thema-avond over Charlotte Salomon

Ds. Jan Henk Hamoen uit Joure verzorgt op 19 november in Workum een thema-avond over kunstenaar Charlotte Salomon (1917-1943). De Joodse Salomon werd geboren op 16 april 1917 in Berlijn. Dat was voor het Joods Historisch Museum in Amsterdam vorig jaar aanleiding om haar complete werk tentoon te stellen. „Tijdens de oorlogsjaren verbleef Charlotte in Zuid-Frankrijk en daar begon zij aan een 'totaal waanzinnig' project om mentaal te overleven. Ze trok zich terug op een hotelkamertje en schilderde in ruim een jaar tijd bijna duizend gouaches (waterverfschilderijen), waarin ze terugkeek op haar